

Sultan Murad Şah İsmayılın igid sərkərdələrindən biri Halvaçı oğlu İlyasın öz qoşunu ilə Şiraza daxil olması xəbərini alanda başa düşdü ki, daha burada qalmağın faydası yoxdur. Doğrudur, Mənsur bəydən çox qəzəbli idi. Lap nə qədər itki versə də Mənsur bəyin evini talan edib, onun əhli-əyalını qulıncdan keçirib getməli olsaydı, bunu özünə təskinlik bilərdi. Təəssüf ki, tale ondan üzünü döndərmiş, bütün işlərini alt-üst eləmişdi. Başına gələnlərdə günahkar başqalarını, xüsusilə, babası Uzun Həsəni, qardaşı Əlvənd Mirzəni, Şeyx Heydəri və onun nəslini, eləcə də Sultan II Bəyazidi... günahkar bilirdi. Daha onu nəzərə almırdı ki, tale ona iki dəfə xilas olmaq şansı verib.

Birincisi, Qənbər ağa onun yanına gələndə. Amma o, Ağqoyunluların taleyində görünməyən bir əmələ əl atdı: elçini qətlə yetirdi. Soltan Murad hər dəfə Qənbər ağanın ölümünü gözlərinin önünə gətirəndə onun son sözlərini də yaddaşında təkrarlayırdı: “Unutmayasan bizim dədə-babalarımız deyiblər ki, elçiyə zaval yoxdur. Sən məni öldürə bilərsən, amma bil ki, elçinin qanı yerdə qalmır. Qanım səni tutacaq. Bunu yaddan çıxarma.” Yenə də bu sözlər onun yaddaşında baş qaldırır varlığını didməyə başladı. Qarşıdakı təhlükə o qədər böyük idi ki, heç cür bu təhlükədən canını necə qurtaracağını qərarlaşdırma bilmirdi. İndi Halvaçı oğlu ilə vuruşmağa cəsarət eləmirsə, onda Şah İsmayılın özü ilə necə qarşılaşacaqdı? Ona görə də vaxt itirmədən Şirazdan çıxıb üzü Bağdada tərəf yol başladı və ətrafında yeddi min nəfərlik qüvvə olsa da bu qüvvələrin döyüşmək iqtidarı yox idi. Çünki, Şah İsmayıl birinci savaştan üzü bəri bir rahatlıq tapmamışdı. Elə rahatlıq tapmadığına görə, qoşunlarına dinclik də verməmişdi. Ən pisi də o idi ki, qoşun əhlinin əyin-başı tökülmüşdü, ərzaq qıtlığı da bir tərəfdən. O, özü Şiraza sarı gedərkən yol boyu bütün əyalətlərin var-yoxunu talayıb özüylə aparmışdı. Elə bu səbəbdən də üzü geriye qayıdarkən yol boyu əyalətlərin heç birisindən ərzaq toplaya bilmirdi. Sultan Murad “Şiştər qalası”na çatanda xəbər bildi ki, Şah İsmayıl da öz qoşunu ilə Şiraza yetişib. “Şiştər qalası”na yaxınlaşanda qala qapılarının bağlı olduğunu görüb çox qəzəbləndi.

Hüseynbala MİRƏLƏMOV

İndi Abdulla Şiştəri Şah İsmayıl qoşunlarının gələcəyi haqqında xəbəri sevinclə qarşılasa da Sultan Murada qarşı döyüşə biləcək gücünün olmadığını da yaxşı bilirdi. Əgər Sultan Muradla ittifaqa girsəydi onda Sultan Muradın yeddi minlik qoşunu qalanı darmadağın edərdi. Onsuz da Sultan Murad Şah İsmayıl döyüşdən məğlubiyyətlə çıxıb Şiraza gedərkən qalanın bütün ehtiyatını da özü ilə aparmışdı. Ona görə də Abdulla Şiştəri özü Sultan Muradın hüzuruna getməli oldu.

Abdulla Şiştəri Sultan Muradın düşərgəsinə yetib atdan düşdü. Qarşılayanlar onu Sultan Muradın hüzuruna apardılar. Abdulla Şiştəri sultanın hüzuruna yetib təzim elədi. Başını qaldıraraq onun gözlərinə baxanda gördüklərinə inanmadı.

Sultan Muradın qüruru sınımış, əzəməti yoxa çəkilməmişdi. Üz-gözünü saqqal basmış, bəbəkləri çuxura düşmüşdü. Neçə günün yuxusuzluğu, qorxusu, əndişəsi onu büzüsdürmüşdü.

Abdulla Şiştəri gördü ki, Sultan Murad onun görkəminə başdan-ayağa, ayaqdan- başa nəzər yetirir.

-Həşəmətli Ağqoyunlu varisi bizim yerlərə xoş gəlib, səfa gətirib. - Abdulla Şiştəri sözünü dedi və Sultan Muradın cavabını gözlədi.

Sultan Murad onun “xoş gəldin” eləməyindən, deyəsən, razı qalmamışdı, “bizim yerlərə” sözünün deyiliş tərzini isə Abdulla Şiştərinin dilindən ilan kimi baş qaldıraraq fıslı ilə onun üz-gözünü yalamışdı. Bu səbəbdən də bir qədər qəzəbli dilləndi:

du. Bunu Abdulla Şiştəri də gördü, ona görə də nitqini kəsdi. Amma Sultan Murad düşüncəsinə gələnləri saxlamadı:

-Sən deyirsən ki, Allah haqqın tərəfindədir. Bəs mən də haqqın tərəfindəyəm. Özün yaxşı bilirsən ki, bu torpaqlar hamısı babam Uzun Həsənin sayəsində Ağqoyunlular səltənətinin əlində cəmlənmişdir. Bəs onda necə olur ki, mən öz haqqım uğrunda vuruşuram, ancaq qələbə yox, hər addım başı məğlubiyyətlə üzləşirəm. Bu niyə belə olsun?

Sultan Muradın bu sözlərindən sonra həqiqətən Abdulla Şiştərinin ona yazığı gəldi. Ağlının ucbatından hər cür bəlalara düşər olmuş Sultan Murada ağıllı məsləhət vermək istədi:

-Hökmdar, birinin günəşi doğanda, digərininki sönməkdə olar. Bunlar hamısı qədərin işləridir.

- İndi sən görürsən ki, Şah İsmayılın qılıncı fələyə meydan oxuyur. Belə olan halda sən onunla niyə üz-üzə gələsən?

-Bəs neyləyim, o məndən əl çəkmir. Məni təqib etməkdədir.

-Doğrudur, o, səni təqib etməkdədir və yəqin ki, öz məramından da dönməyəcək.

-Bəs bir çıxış yolu yoxmu?- Sultan Murad acizane soruşdu... Əgər az-çox qalmış hökumdarlıq qüruru yol versəydi o, Abdulla Şiştərinin ayaqlarına düşərdi, ona yalvarardı ki, qabağa düşsün. Hansı yolu istəyir göstərsin, o da həmin yolla getsin.

İddiaların, pis niyyətlərin yazıq duruma saldıqı bu adama - Sultan Murada yol göstərməyin Allaha da xoş gedəcəyini düşündü.

-Hökmdar, incimə, elədiyin səhvlərin sayəsində şahı çox qəzəbləndirmisən. İndi o, heç kimin minnətini qəbul etməz. Bibin Məryəm xanımı aldatmışan, Qənbər ağanı öldürmüşsən... amma yenə çıxış yolu var.

Bu zaman Sultan Murad yerindən sıçradı düz Abdulla Şiştərinin önünə gəldi və tez-tələsik soruşdu.

-Hansı yoldur? Nədir o yolu mənə de.

-Hökmdar, deyirəm bütün qoşunu tərkiləşdirib elə, ayrı-ayrı bölmələrlə göndər Şah İsmayılın hüzuruna. Özün də yüz nəfərlik atlı ilə bütün əlində olan qiymətli sərvətlərini hədiyyə götürməklə apar Şah İsmayıl və bağışlanmağını rica elə. Belə olan halda həm ailəni xilas edərsən, həm də öz başın salamat qalar.

-Bəs şah məni bağışlamasa? - Bu dəfə də Sultan Murad aciz-aciz Abdulla Şiştərinin ağzına baxıb cavabını gözlədi. O, elə ümüdlə baxırdı ki, sanki, Şah İsmayılın özü ilə danışırdı. Sanki Şah İsmayıl indicə özü hökm verəcəkdi.

-Bəli, ola bilər ki, şah səni bağışlamasın, çünki sən bütün körpüləri yandırmışsan. Amma onu bil ki, heç olmasa ailən salamat qalar.

Sultan Murad hiss edirdi ki, bu ağıllı adamın dediklərinin hamısı doğrudur. Daha Abdulla Şiştəriyə heç nə demədi. Abdulla Şiştəri Sultan Muradla xudafizləşib qalaya qayıtdı.

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Sultan Muradın xəbəri yox idi ki, Şah İsmayıl da öz növbəsində onun hansı yolla getdiyini izləyir.

Şah bilirdi ki, Sultan Muradın keçəcəyi yol boyu qalalar sırasında “Şiştər qalası”nın böyük əhəmiyyəti var. Demək, Sultan Murad çox istəyəcək ki, bu qalada dayanıb dincəlsin. Hələ üstəlik o, qalanın ərzaq və hərbi sursat ehtiyatını da ələ keçirmək istəyəcək. Şah Şiştər qalasının hakimi Abdulla Şiştəriyə məktub yazıb xəbərdar eləmişdi: “Şücaətli Abdulla Şiştəriyə dualarımız yetərincədir, onun Səfiyyədin ocağına hörmət və ehtiramını bildiyimizdən istəmərik ki, Sultan Muradın felinə uyub, onun şər əməlinin güdazına getsin. Əgər gücü çatırsa qoy Sultan Muradı əsir alıb Qızılbaş sarayına təhvil versin, yox əgər buna gücü çatmayacaqsa, onun üzünə qala qapılarını bağlasın, müqavimət göstərsin. Onsuz bizim yel qanadlı süvarilərimiz tezliklə özlərini yetirəcəklər. Və bu zaman Sultan Muradın başına dünya dar olacaqdır. Allah haqq işi görənlerin tərəfindədir. Zənn edirik ki, bunu Abdulla Şiştəri də yaxşı bildiyindən Allah da onun tərəfində olacaq. Şahın məktubu Abdulla Şiştəriyə çatmışdı. Orası var idi ki, Şah İsmayılın hələlikdə Abdulla Şiştəriyə kömək göndərmək imkanı yox idi. Ancaq məktubun yolda Sultan Muradın adamlarının əlinə keçə biləcəyini düşündüyündən Şiştər qalasına tezliklə köməyin gedəcəyini bildirirdi.

Abdulla Şiştəri məktubu oxudu, onsuz da həqiqətən Abdulla Şiştərinin Səfəvi ocağına keçmişdən böyük rəğbəti vardı. Çünki, atası vaxtilə gəncliyində Cüneydin, cavanlığında Heydərin ətrafında olmuşdu. Elə Şiştər qalasını da Ağqoyunlulardan Şiştərilərə verilməsinə Şeyx Heydər sözcü olmuşdu.

romandan səhifələr

-İndi qalabəyi deyir ki, bizi neçə gün qonaq saxlaya bilər?

-Hörmətli sultanım, - bu sözlərlə Abdulla Şiştəri Sultan Muradı dilə tutmaq, inandırmaq istəyirdi. Hələ sözlərini bir azda yumşaltmaq qəsdı ilə bir az da davam elədi, - bu, sizin qalanızdır. Neçə gün istəsəniz qala bilərsiniz, amma bilərsiniz ki, qalada heç bir ərzaq və barıt ehtiyatı yoxdur. Belə vəziyyətdə Sultan Murad burda ancaq vaxt itirir.

-Bəs onda qalabəyi nə məsləhət görür? - Sultan Murad qəzəblə soruşdu.

Sultan Muradın sorğusundan Abdulla Şiştəri başa düşdü ki, onu inandırma bilib və bu da Abdulla Şiştərinin çox sevindirdi. Onu da görürdü ki, Sultan Murad elə bil tələş keçirir, elə bil əhvaldadır ki... heç nəyin düz, nəyin yalan olduğuna da fərq etmək gücündə deyil. Özünü bir az da doğma tutaraq, Sultan Murada yaxın gəldi asta-asta danışmağa başladı:

-Mənim məsləhətim budur ki, hökmdar burada ləngiməsin, çünki Şah İsmayıl onu təqib etmək fikrindən əl çəkməyib. Demək, Sultan Murad öz səfərini davam etdirsə özünü də, qoşununu da sağ-salamat bir tərəfə çatdırma bilər. Onsuz da bir zamanlar bu böyük ərəzələrin sahibi Ağqoyunlular olub. Bunu Sultan Murad da yaxşı bilir. Əgər ki, bir arx ilə bir zaman su axıb, onda nə vaxtsa həmin arx ilə yenə də su axa bilər. Hər şey böyük Allahın əlindədir. Bizim onun işlərinə müdaxilə etmək gücümüz yoxdur. Yenə də ümid Allahadır. Sən qəlbini onunla düz saxla.

Sultan Murad, deyəsən, Abdulla Şiştərinin bu uzun söz-söhbətindən bezmiş kimi oldu. Üz-gözünü turşut-

Sultan Murad həmin gecəni səhərə qədər yatmadı. O, istəyirdi ki, Abdulla Şiştərinin məsləhətinə əməl eləsin. Ağlına gələndə o idi ki, şah onu bağışlamayacaq, başını boyunduruğa keçirib elə əhli-əyalının gözləri qarşısında Allah bilir onu hansı cəza ilə öldürəcəkdi.

Bütün bunları düşünəndə Sultan Muradın canını üsütmə götürüdü. Axır ki, səhər yaxın qərara gəldi ki, Şah İsmayılın yanına yox, baş götürüb uzaqlara getsin. Bəlkə, şah ondan əl çəkdi.

Həqiqətən Sultan Murad səhər erkən qoşununa hərəkət etmək əmri verdi. Abdulla Şiştəri də onu yola salmaq üçün gəlmişdi. Sultan Murad Abdulla Şiştəri ilə bir qədər soyuq olsa da, hər halda hörmətlə vidadlaşdı.

-Mən baş götürüb Diyarbəkir tərəfə gedirəm. Yəqin ki, şah mən sarıdan bundan sonra heç bir təhlükə olmadığını bilər və məndən əl çəkər.

-Elədir, - bunu da Abdulla Şiştəri dedi. Daha başqa heç bir söz demədi.

Abdulla Şiştəri təpənin üstündə dayanmışdı Sultan Muradın özü və qoşunu gözdən itəndən sonra, qalanın keşikçi qülləsindən onu nəzərdə saxlayanlara işarə elədi. Qaladan bir atlı çıxdı. Abdulla Şiştəri axşamdan yazıb hazırladığı məktubu ona verib əli ilə Şiraz tərəfi göstərdi.

Atlı bilirdi ki, məktubu tezliklə Şah İsmayılə yetirməlidir.

Abdulla Şiştəri atlını da gözdən itənəcən gözlədi və sonra qalaya döndü.

(Davamı var)